

JÓKAI A SZÉPIRODALOMBAN.

(A Jókai Móra vonatkozó költői művek bibliográfiája.)

A JÓKAI-kultusz története hiányos lenne, ha figyelmen kívül hagynók azokat a verses és szépprózai műveket, melyeknek indítékát — részben vagy egészben — a nagy íróról való megemlékezés szolgáltatta. Nem olyan nagyszámúak ezek, mint PETŐFI esetében tapasztalható s talán érték dolgában is hátrább állanak, az irodalomtudomány nézőpontjából azonban mégsem egészen közömbösek, mert ihletalapjuknál fogva ellenőrizhető bizonyítékai egy magasba ívelő pálya hatásának.

Az alábbiakban felsorolt száz egynehány adalék bizonyára csak töredéke az idetartozó anyagnak, de így sincs minden tanulság híján. Nemcsak azt tudjuk meg belőlük, hogy mily szeretettel fogadta szívébe a hálás magyarság, sőt a külföld is a mesélő művészet e halhatatlanját, hanem arról is tájékozást nyerünk, hogy életének s munkásságának mely mozzanatai foglalkoztatták leginkább kortársait s az utódokat. Az alkalmak, melyek e többnyire verses darabokat létrehozták: születésnap megemlékezés vagy a költő egyik-másik műveinek megjelenése, a márciusi ünneplések, az ötvenéves írói jubileum, a halálakor nemzetére neheződő csapás s legújabbban, mint legtermékenyebb ihletforrás a százados évforduló.

Főkép előadásának kedvessége, képzeletének bűvös káprázata, humorának jótékony derűje s általában költészetének nemzetnevelő hatása az, amit az alkalmi megemlékezések tömege magasztal. Mindezekben az ünnepi emelkedettség hangja az uralkodó. Nem így azokban az élclapokban megjelent s rendszeren álnevű vagy névtelen szerzőktől származó alkalmi rögtönzésekben, melyek politikai szereplését teszik szóvá. Ezekből már a gúny fulánkja sem hiányzik.

Olykor (a márciusi napok kapcsán) együtt emlegetik PETŐFivel; máskor meg főleg tréfás vonatkozásban GYULAIval szerepeltetik egyszerre.

A GYULAI csipkedő versek egy részébe a közte és szigorú kritikusa közti ismeretes ellentétnél fogva jut bele a neve. Különösen mulatságosak a félbenmaradt *Romhányit* parodizáló versek, melyek közül egyikben-másikban a komikum azon fordul meg, hogy az irónikusan aposztrofált GYULAI egyre «Romhányi» történetének folytatását igéri, közben pedig állandóan JÓKAI írásait és politikáját gáncsolja.

Ami a tárgyunk körébe tartozó különböző hangulatú, de műfajilag kevésbé változatos darabok értékét illeti, nagy részük a dolog természete szerint közhelyszerű. Akadnak azonban sikerültebbek, vagy legalább figyelemre méltók is.

PETŐFI ismert szép költeményei például aligha szorulnak dicséretre. De a többiek se mind tartalmatlanok. Nem elcsépeelt a hangja Sóos Lajos 48 soros ódájának, *A költő*-nek sem, melyet a pápai JÓKAI-emléktábla leleplezésekor adtak elő. Szerzője JÓKAI-t mint a magyarság büszkeségét dicsőíti benne, kinek multat, jelent és jövőt átfogó képzelete csodálatos szépségeket tár elénk:

Mint a puszták rezgő délibábjá
Tündérhonba varázsol, ragad...
Eszményei ezüst-csermelyén át
Rózsahidat fon a gondolat...

A márciusi napokra s PETŐFIRE is célzó költemény folyton emelkedő páthosza morális indíték gyanánt abból a hitből táplálkozik, hogy az ünnepeelt költő nagysága a pártszenvedélyekre is csitítólag hat s halhatatlan érdemei előtt a nemzetközi korlátok is lehullanak. Ez a gondolat ismétlődik Enrique R. de SAAVEDRA 1893-ból keltezett spanyol nyelvű verses üdvözlésében is, mely szerint JÓKAI nevét a hazai laresektől messze röpítette a hír; üdvöt zeng neki az egész világ s nemcsak az a nép, mely őt bírja.

JÓKAI érdemes kortársa, a szintén komáromi származású TÓTH Lőrinc két ízben is versbe foglalta jeles földijére vonatkozó gondolatait. *Méhek* (1882) című, csupa disztichonokban írt epigramma-

gyűjteményében, melyet saját ötvenéves írói jubileuma emlékére adott ki, tizennégy sort szentel a JÓKAI-ellenes kritika lefegyverzésére. A JÓKAI-nál kifogásolt tárgyi tévedések mentségeül felhozza, hogy

Shakspere is tengert nyita Prága alatt, s kapucinust
Feste olasz művész Mária jászla előtt.

A sokat emlegetett fogyatkozásokkal szembeállítja JÓKAI ragaszkodását a nemzeti eszményhez s azt az érdemét sem hallgatja el, hogy művei aggodalom nélkül adhatók a fiatalság kezébe.

A félszázados írói munkásság ünneplésekor készült, kissé feszes ódák mellett van egy pár költemény, melyek inkább kedves egyszerűségükkel hatnak. Ezek közé tartozik DURA Máté verse, mely azon való örömeinek ad kifejezést, hogy a JÓKAI-jubileum méltó volt a nemzethez s a költőhöz egyaránt. TOKKOS László emléksorainak indítéka viszont az az önzetlen együttérzés, melyet szeretteink becsvágyának teljesülése okoz. Harmadik versszakában ennek az örömnak az ünnepelt lelkisége szempontjából való művészi értékelését is adja: «Százszor boldog vagy, mert lelked álmát most szép valóul élvezed, s egy-egy pillantás a valóra: csak múltó álomkép neked.»

A költő halálával nemzetére boruló gyászt szólaltatja meg PÓSA Lajos: *Mi Atyánk a mennyben* című verse. A JÓKAI ifjúkori közszereplését s az irodalomhoz való viszonyát ihletett szavakkal tolmácsoló költemény tárgyához méltó lendülettel érezteti a lírai hevület őszinteségét. Jelentős tényezője — benne — a hatás elmélyítésének a strófák végén ismétlődő biblikus szólam («Lehullt a mi fejünk arany koronája!») s az egészen keresztülhuzódó áhitatos hang, mely a végén szinte fohásszá nemesül:

Fenn a magasságban mily fönséges ének!
Tárd ki szived, Atyánk, tiszta gyönyörének!
Téged is elbűvöl, tudom a varázsa,
Csillagvirágot szórsz a költő lantjára.
Megerseretsz minket is nagyobb szeretettel
S megáldod hazánkat mind a két kezeddél.
Lehullt a mi fejünk arany koronája!
Borulj le az égből Jókai sírjára!

BÁNYAI József igénytelenül alakított verse (*Dr. Jókai Mór halálára*) felfogás dolgában is elüt egyéb alkalmi megemlékezésektől. Szociális célzattal a költőnek az élettől lesujtottak lelkére gyakorolt áldásos hatását emlegeti. «Vigaszt, reményt, gyógyírt hord» — úgymond, akárcsak a nap, mely «Pallos nélkül jóssággal uralkodik a népeken».

A JÓKAI-féle mesevilág varázsának ilyenén emlegetése nem egyedülálló a tárgyunk körébe tartozó művekben. Már BÁNYAI előtt is találkozunk vele FELEKI Sándor egyénibb aláfestésű költeményében. (*Jókai.*)

A sorstól erősen próbára tett költő JÓKAI regényeinek olvasásában keres vigasztalást. Ezek hatása alatt megelevenedik előtte a mult; ismét gyermeknek látja magát, ki társaival játszadozik s szülei boldogító közelségét érzi. Egyszóval gondjai eltűntek és ezt az aranytollú mesemondónak köszönhette, kit ezért az ég áldásába ajánl.

E ponton fölvethető az a kérdés, hogy az itt emlegetett költői visszhangok szerint JÓKAINAK mely művei nőttek leginkább az olvasók szívéhez? Érdekes és jellemző a regények általános hatására, hogy e tekintetben a panegiristák csak ritka esetben nyilatkoznak határozottan. Inkább a maga egészében dicsőítik e művészet nagyszerűségét.

A szórványos utalásokból megállapítható, hogy a versek eléggé hű tükrei a köztudat állásfoglalásának, mikor leghatásosabbnak az *Aranyember-t* (s mellette a Kárpáthy Zoltánt, A jövő század regényét, Erdély aranykorát és a Fekete gyémántokat) jelölik meg. HAVAS Istvánnak centenáris költeményéből (*Prologus. Jókai századik születésnapjára*) sem hiányzik e kedves mű említése, mely regényalakján kívül színdarab formájában is annyi fogékony szívnek volt már gyönyörűségére.

Tudvalevő, hogy ezt a munkát, bár a színpadon tetszést aratott, a kritika nem találta épen kifogástalannak. Erre vonatkozik KOZMA Andor egyik verse (*Aranyember. 1885.*), mely a darab nagy sikere alkalmából felhangzott dramaturgiai gáncsvetésekét igen huszárosan intézi el. Jellemző sorai:

«Kusza cselekvény!» — Eh, ki bánja!
 «Hibás jellemrajz!» — Hallgatás!
 «Nem dráma ez!» — Ej, mit a dráma
 JÓKAI írta, senki más.
 S el éljenezni nem mulasztott
 Te neked se kicsiny, se nagy...
 Ó, szerző, kiki tudta azt ott,
 Hogy aranyemberünk te vagy!

Az «*Aranyember*» nagy hatása bizonyára nem csupán JÓKAI alakító művészetének sokszor emlegetett külső tényezőiben rejlik, hanem témájának s alakjainak az általános emberi természettel való titkos kapcsolatában, melynek érzelmi velejárója rokonszenvünknek is biztosítéka. Ezt a föltevést megerősíteni látszik ZEMPLÉNI Árpád 1894-ből való költeménye: *A Senki szigete*. A költő a maga és az «*Aranyember*» Noémijának sorsa között valamelyes rokonságot fedez föl s ez a tudat jóleső érzéssel tölti el. Közös vonásuk, hogy egy nagy csapás űzte ki mindkettőjüket az emberek köréből, kik nem is tudják, hogy csak az igazán boldog, aki nincs közöttük. A vers vége ezt a gondolatot a Senki szigete kedves hősnőjére nézve így rögzíti meg:

Noémi élni fogsz örökké,
 Nemes például emleget
 Mindaz, ki a magányba fut, mert
 Boldogtalannak született.

ZEMPLÉNI jóslata valóra vált. A Senki szigetének lakója olyan halhatatlan alakja lett irodalmunknak, akárcsak «Szép Ilonka» vagy Rozgonyi Piroska. Megállapítható ez nemcsak LACZKÓ Géza regényéből (*Noemi fia*. Bp. 1917.), ahol címreminiszcencia idézi tudatunkba, hanem az újabb magyar költészet egyik-másik későbbi termékéből is. Lélektanilag figyelemre érdemes jelenség, hogy földidézője nem mindig a lesujtottság érzése. SZŐKE Jenő (*Szív*. Bp. 1921. 66. l.) *Rabságban* című versében — például — a képzet-társítást másfajta érzés indítja meg:

Üljünk ide . . .

 E kert nekünk a rózsák szigete:
 Te vagy Noémi, s én vagyok Timár.

Itt élek most a rózsák szigetén
Börtönbe zárva örökös rabul;

S a börtönrács Noémim szöghaja . . .
. . . Bár sohse lennék én innen szabad.

Természetes, hogy a JÓKAIVAL foglalkozó költői művek alkalmiságukhoz való viszonyukon kívül más szempontból sem érdektelenek. Tanulságos lenne például egybevetésük az invenció eredetiségét illetőleg. Az eredmény főképp akkor ígérkezne érdekesnek, ha rokontárgyú anyaggyűjteménnyel hasonlíthatók össze a darabokat. Valószínűleg több olyan ötlet-egyezést is találunk, mint a minőt JAKAB Ödönnek *A költő temetése* és BARTÓK Lajosnak *Madárdal a koporsó felett* című versei mutatnak. Amaz a szerzőnek *Őszi virágok* (Bp. 1910) felírású, emez BARTÓKNAK *Erdőzugás* (Bp. 1889) című kötetében olvasható.

JAKAB Ödön költeményéhez ez a jegyzet van csatolva: «JÓKAI temetésén történt, hogy amikor a koporsót épen a sírba eresztették, egyik közeli fán elkezdett énekelni egy fülemile.» Maga a vers ennek az esetnek keresetlenül egyszerű szavakba foglalása. A költő megáldja a hivatlan énekest, ki így talán boldog csalódásba ringatta a nagy útra induló halottat:

Mert hát ugyan mely földi vándor
Félne az olyan éjszakától,
Melyből biztatón zeng feléje
A mezők hangos fülmiléje?

BARTÓK verse ARANY unokája temetése idejéből említ hasonló esetet. Mialatt a gyászolók némán hallgatják a pap imáját, madárénekek zavarja meg az áhitatos hangulatot. A költő szerint mintha e dalban a vesztés szívek bánata szólalt volna meg.

Látnivaló, hogy a két költemény csak indítékában egyezik, de annál érdekesebb ennek megfigyelése, hogy azonos kiindulópontból mily elágazó eredmények felé vezetnek a költői alakítás útjai.

A még szóhajóhető termékeny szempontok kiaknázását a részletek iránt érdeklődőkre bízva, még csak azt érdemes megemlíteni, hogy a centenáris ünnep alkalmából elhangzott ünnepi

versek ismertetése azért maradt el a kis tájékoztatóból, mert ezek szinte még fülünkben csengenek, s így bátran megelégedhetünk egyszerű felsorolásukkal. ¹

- ABAI OTTÓ: Jókai. — 9×8. — A. O.: Hulló levelek. Selmecbánya. 1896. 96—98. l.
 ÁBRÁNYI EMIL: Petőfi és J. (1898.) — 9×8. — A. E.: Márciusi dalok. Bp. 1890. 20. l. — Endrődi S. és Baros Gy.: Petőfi a magyar költők lantján. Bp. 1910. 96—7. l.
 ADY ENDRE: Nászutazók. Debrecen. 1899 szept. 1. — 2×8. — A. E.: Rövid dalok. Bp. 1922. 27. l.
 ARANY JÁNOS: J.-hoz. — 11 sor. — A. J.: Összes munkái X. köt. Bp. 1900. 419. l. — Szerkesztői levél. — 4×8. u. o. IV. köt. 437. l.
 BACKMAN, Ch. Pierre: Maurus Jókai 1825—1925. Prolog vid Svensk-Ungerska Sällskapet Jókaiifest.
 BABITS MIHÁLY: J. — 3×10. — Az Est Hármaskönyve Bp. 1925. 43. l. — A szépszemű öreg tovább mesél. (Szavalta: P. Márkus Emilia az Otthonkőr J.-ünnepén. 1925. II. 22. L. Nyugat. 1925. évf. febr.)
 BAKKAY BÉLA: J. — 65 sor. — Pásztortűz. 1925. évf. 4. sz.
 BÁNYAI JÓZSEF: Dr. J. M. halálára. — 15×4. — B. J.: Ábránd és való. Bp. 1905. (?) 40—42. l.
 BARTÓK LAJOS. L.: Don Pedró.
 BERTA ILONA: J. — 10×4. — Magyar Asszony. 1925. 3. sz.
 BODOR ALADÁR: J. csodája. — 6×8. — Magyar Ujság (Pozsony). 1925. II. 11. és Magyarság: 1925. 67. sz. — Pásztortűz. 1925. évf. 4. sz.
 BOLOND ISTÓK: J. M.-hoz. — 5×8. — Bolond Istók. 1878. 33. sz. — II. Rákóczi Ferenc. Ünnepi szóda, melyet ketted Tisza-vízzel föleresztve Tisza Kálmán jóváhagyásával a borsii ünneplőkre köszönt Rókai Mór, cs. és kir. udv. kurucz. — 17×4. — Bolond Istók. 1882. 25. sz.
 BORKA GÉZA: J. szelleméhez. — 71 sor. — Pályanyertes költemény. Előadták a komáromi J.-ünnepélyen 1925-ben. — V. ö. Népművelés (Szolnok). 1925. évf. 3. sz. és Pozsonyi Magyar Ujság, 1925. 18. sz.
 CSALOMJAI PAJOR ISTVÁN: J...i ötvenéves írói jubileumára. — 4 sor. — Cs. P. I.: Tarka bokréta. Balassagyarmat. 1897. 128 l.
 CSEPREGHY FERENC: J. (L. a Budapesti Hírlap 1894. évi J.-jubileumi számát).

¹ Az alábbi egybeállítás rövidítéseire nézve szolgáljon útbaigazításul hogy: a címek után szorzójellel összekötött számok a verses mű terjedelmét mutatják. (Tehát: 9×8 = kilenc nyolcsoros szak.) Ahol nincs szakokra osztva a vers, ott külön meg van jelölve a sorok száma, kivéve azokat az eseteket, melyekben a szöveg nem áll rendelkezésre. A terjedelemre mutató számokat követi a könyvészeti megjelölés. Itt a kezdőbetűk a szerző nevét jelentik. Pl.: A. O. = ABAI Ottó. Ahol a versek címe előtt a szerzők neve ismétlődnek, ott csak egy vízszintes vonás (—) jelzi a szerző azonosságát. Egyéb rövidítés: Bp. = Budapest, é. n. = évjelölés nélkül.

- CSEHALMI-HECHT IRÉN: J. jubileuma az Olympuson. — 72 sor. — Magyar Szalon. XX. évf.
- CSITE KÁROLY: A kis J. (Színdarab). — Szentgotthard. 1925. 14. l.
- CZIGÁNY KÁROLY: Szerény üdvözet J. M. 50 éves jubileumára; ad notam Gvadányi. — Hon és Zala. 1875. — (V. ö.: Szinnyei J. Magyar Írók élete).
- DÓCZI LAJOS: Utóhang Vojtinához. 1884. (Epistola a «Nemzet» szerkesztőjéhez). — 31×8. — D. L.: költeményei. Bp. 1890. 100—117. l.
- DON PEDRÓ: (= Bartók Lajos). J. M.-hoz. — 5×8. — D. P.: Rugott csillagok. Bp. 1879. 146—7. l.
- Az új haza. — 20×4. — u. o. 183—6. l.
- Gratuláció J. M.-nak ahhoz, amije még nincs. — 5×4. — Bolond Istók. 1876. 4. sz.
- Romhányi III-dik legislegújabb Ének-ének II-dik töredéke V-dik részletéből. (A bevezető 12 sor J.-vonatkozású). — Üstökös. 1872. 40. sz.
- DURA MÁTÉ: J. — 5×4. — Magyar Szalon. XX. évf. 855. l.
- FARKAS FERENC: J. M.-hoz. — 13×8. — F. F.: Szürke tárlat. Arad. 1895. 101. l.
- FELEKI SÁNDOR: J. — 6×4. — Magyar Szalon. XX. évf. 749. l.
- GÁSPÁR JENŐ: J..... (Előadták a Petőfi-Társaság 1925. IV. 15. tartott nagygyűlésén. L.: az Új Nemzedék egyidejű számát.)
- GREIF MÁRTON: Moritz Jókai (München den 12. December 1894.) — 4 sor. — A német nyelvű vers eredeti szövegét l. Magyar Szalon XX. évf.
- GYULAI PÁL: J. M.-hoz 1869. 66. sz. (V. ö. Kisfaludy-Társ. Évlapjai 1921. 114 l.)
- HAJTAY ETELKA: Délibáországnak. I felv. (Látványos, allegorikus színjáték Jókai emlékkünnepére, tánc és éneketétekkel.) — Szeged. 1925. — V. ö. Magyar Asszony. 1925. 3. sz. 86. l.
- HARASZTHY LAJOS: J. — 2×8. — Gyermekhirlap. 1925. 4. sz.
- HAVAS ISTVÁN: J. Prologus századik születése napjára. — 8×8. — (Felolvasatott a Petőfi-Társaságban. 1924. XII. 14. — Kőrösi Henrik: J.-emlékkönyv. 1925. 53—4. l.)
- HONTHY ISTVÁN: A márciusi ifjuságnak (1898. március). — 5×14. — H. I.: Hangok az éjszakából. Pécs. 1901. 137—8. l.
- JAKAB ÖDÖN: J. — 2×4. — Magyar Szemle. 1894. 5. l. és J. Ö.: Pásztor-tüzek. Bp. 1896. 44. l.
- J. M.-hoz — 5×8. — J. Ö.: Pásztor-tüzek. Bp. 1896. 42—3. l.
- A költő temetése. — 8×4. — J. Ö.: Őszi virágok. Bp. 1910. 88—9. l.
- J. halálára. — 8×4. — U. o.: 86—7. l.
- J. (Felolvasták a Petőfi-Társaságban. 1925. III. 15.)
- KEMÉNY GYÖRGY: Mese a mesemondóról. — (Előadták a new-yorki J.-ünnepélyen. 1925. márciusában. — V. ö. Magyarság. 1925. 108. sz.)
- KISS JÓZSEF: J. jubileuma. — 3×4. — K. J.: Összes költeményei. Bp. 1899. 277. l.
- KOLMÁR JÓZSEF: A politikus poétának. — 44 sor. — K. J.: Világnézet. Bp. 1895. 119—20. l.
- J. M. siralmas éneke. — U. o. 149. l.

- KOMÓCSY JÓZSEF: Jókai. (Félszázados írói jubileumára.) — 12×8. — Magyar Hirlap. 1894. 6. sz. — Magyar Genius 1894. I. 24. sz. (8×8. részlet.) — A J.-jubileum és a nemzeti díszkiadás története. Bp. 1911. 33—5. l.
- KORNAI ISTVÁN: J. (1825—1904.) — 6×6. — K. I.: Nemzeti küzdelem. Bp. 1910. 66—7. l.
- KOVÁCS JÁNOS: Mesélj nekünk... (Előadták az Országos Postás Kultúregyesület J.-ünnepélyén. V. ö. Magyarság. 1925. 10. 8sz.)
- KOZMA ANDOR: Két bálvány. (1885. Visszhang J. kassai beszédére.) — 7×4. — K. A.: Tegnap és ma. III. kiadás. Bp. 1889. 65—6. l.
- «Arany ember.» (1885. J. színművére.) — 6×4. — U. o. 165—6. l.
- Mese a mesemondóról. — 148 sor. — Budapesti Hirlap. 1925. 39. sz.
- KULCSÁR GYÖRGY: A bujdosó toll. — 42 sor. — K. Gy.: Jöttem a gátra. Sümeg. 1925. 61. l.
- LAMPÉRTH GÉZA: Strófák J. emlékezetére. — 12×6. — Új Idők. 1906. I. 316. l. (Előadták a debreceni Csokonai-kör emlékünnepeén.)
- J. — (Felolvasták a Petőfi-Társ. 1925. I. 18-i ülésén. — V. ö. Magyarság. 1925. I. 20.)
- J. M.-hoz. — 9×8. — L. G.: Első könyvem. Bp. 1847. 120—3. l.
- LANTOS SEBESTYÉN: J.-nál. (Születése évfordulóján.) — 6×8. — Üstökös. 1882. 9. sz.
- LIPCSEY ÁDÁM: J. — 10×6. — (A szegedi 1894. I. 6. i. J.-ünnepen szavalt Szirmay Imre.) — Magyar Genius. 1894. I. 24.
- LŐRINCZY GYÖRGY: A lámpagyújtogató. — 128 sor. — Budapesti Hirlap. 1925. 83. sz.
- Noémi születése. — Budapesti Hirlap. 1925. I. 2. sz.
- MARKOS GYULA: Aradi Várkertben. (1891. okt. 6. A szobor leleplezésekor). — 47 sor. — M. Gy.: Kath. őrtüzek. II. köt. III. kiadás Székesfehérvár. 1892. 35—7. l.
- MÉCS LÁSZLÓ: Fohász J.-hoz. — 9×5. — Magyarság. 1925. 44. sz. és Népművelés. (Szolnok) 1925. évf. 3. sz. — (E vers egy szakasza miatt a cseh államügyészség elkobozta a Pozsonyban megjelenő Magyar Ujság ünnepi számát.)
- MEDGYES LAJOS; J. látogatásakor. — Vasárnapi ujság. 1855.
- MIHÁLIK JÓZSEF: Szent élvezet. (J.-hoz. Bp. 1899. I. 26.) — 17 sor. — M. J.: Hit, hon, szerelem. Gyula. 1900. 95—6. l.
- MIKSZÁTH KÁLMÁN: J. M. vagy a komáromi fiú, aki a világot meghódította. Bp. 1883. (Jókönyvek. 13. sz.)
- MÓRO CZ JÁNOS: J. — 8×4. — Ország-Világ. 1904. I.
- NÉPDAL J-ről. — 3×4. — Körösi L.: J. M. Bp. 1894. 100. l.
- (NÉVTELEN): Nyilatkozat az égből. — 4×4. — Bolond Istók. 1876. 21. sz.
- (Ama bizonyos Pál¹): Romhányi legújabb énekéből. — 33 sor. — Üstökös. 1872. 26. sz.
- (Ama bizonyos Pál¹): Romhányi 3-dik énekének töredékes 2-dik fele 4-dik részletéből. — 55 sor. — Üstökös. 1872. 28. sz.

¹ Célzás Gyulai Pálra.

- (NÉVTELEN): Jókaiász. Debrecen apotheosisa. (Mór mameluk toasztjából.) — 4 sor. — Bolond Istók. 1878. 32. sz.
- Az élet komédiásai. — 2×4. — U. o.
- Változatok egy régi téma felett. — 2 sor. — U. o.
- Milton. Minden, csak nem látványos nézőjáték. 4 felvonásban. Irta: Sir Maurice Jókai. — U. o. 1878. 18. sz.
- Abcug J. — U. o. 1878. 28. sz.
- Jokajo-Lonkajo-machia. (Furcsa vitézlő versezet, de mégsem hősköltemény.) 14×7. — U. o. 1878. 18. sz.
- Egy «Nagy tükör»-re. — 34 sor. — U. o. 1879. 13. sz.
- Ghyczy-búcsúztató. Kintornázza: Jocosus Morosus. — 3×4. — (Kezdeté: Régi dal, régi dal, régi dicsőségről — Ghyczy Kálmán megszökése az elnöki székéből.) — U. o. 1879. 14. sz. — U. o. a 17. sz.-ban egy másik 2×4 soros politikai tárgyú paródia.
- J. Laubenál. — U. o. 1879. 19. sz.
- J.-nak. — 3×4. — U. o. 1879. 52. sz.
- A hű J. 2—4. — U. o. 1879. 9. sz.
- A jelen század regénye. Eredeti moreszk jókeleszk 9 kötetben. (Legújabb szabadalmazott műfaj.) — U. o. 1879. 32. sz.
- Mókai metamorphosisai (Hat képpel.) — 16 sor. — U. o. 1881. 5. sz.
- Kuruc-regény. Irta a Ritter dritter Klasse. «Szeretve mind a síríg.» (Germanizirend bis zum Tod.) Osztrák-magyar kurucromán. 5 kötetben. A keserű Rákóczi-korszakból a Rákóczi-keserűvizes Tiszakorszakba. Thaly Kálmán után írta Ócskay Mór, Tisza Kálmán III.-rendű generálisa. [Próza.] — U. o. 1881. 34. sz. — V. ö. 35. sz.: Ritter Mókai jeles mondásaiból.
- Mókai Mórhoz. — 14 sor. — U. o. 1881. 36. sz.
- Búcsú a házamtól. Irta Jocosus Morosus. — 13×5. — U. o. 1882. I. 2. sz.
- Fordulat a sírban. — 4 sor. — Magyarország. 1925. 25. sz.
- OLTFALVI J. ALADÁR: Sötétség. — 6×4. — O. J. A.: Hangulatok. Bp. 1904. 2—3. l.
- PAP KÁLMÁN: J. szülőháza előtt. — P. K.: Rózsa könyve. Pápa. 1881.
- J. Mórhoz. Születése 50-ik évfordulóján. (1875. febr. 19.) — 9×6. — P. K.: Költemények. Pápa. 1875. 92—5. l.
- PETŐFI SÁNDOR: Egy fiatal íróhoz. — 8×4. — P. S. Összes művei. — Bp. 1892. II. 275. l.
- J. M.-hoz. — 6×9. — U. o. II. 329. l. — Travestiját I. Honderű 1847.
- PÓSA LAJOS: Mi Atyánk a mennyben. — 8×8. — Új Idők. 1904. I. 472. l.
- J. M.-hoz. — 6×6. — Keleti Adolf: Iskolai ünnepélyek szavalókönyve. Bp. 1917. 282. l.
- R. BERDE MÁRIA: Franciska a tüzzel játszik. (Novella). — Napkelet. 1925. 8. sz.
- RUMY MIHÁLY: J. emlékezete. (Alkalmi vers. Előadták egyik J.-ünnepélyen 1925-ben. — V. ö. Magyarország. 1925. 136. sz.)
- S. NAGY LÁSZLÓ: J. szerelmei. Elbeszélések. Kolozsvár. 1925.
- SAAVEDRA, Enrique R. de (Rives hercege): A kitünő magyar költőnek és

- és regényírónak, J. M.-nak. (Madrid, 1893.) — A 39 soros spanyol szöveg 36 soros magyar fordítását l. Magyar Szalon, XX. évf.
- SAJÓ SÁNDOR: J. (Bemutatták a Kisfaludy-Társ. 1925. II. 10. ülésén). — 12×8. — S. S.: Muzsikaszó. 1925. — Kobzosének J.-ről. — 8×4. — Felolvasatott a Szent István Akadémia ülésén. 1925. X. 1.
- SÁNTHA KÁROLY: Jókaink ünnepén. — 8×4. — S. K.: Költemények. Bp. 1897. 242—5. l.
- SASSY CSABA: J. Tardonán. Pályadíjjal koszorúzott színjáték 2 képben. Előadták a Miskolci Nemzeti Színházban. 1925. febr. 18-án. [Személyek: J. M., J.-né Laborfalvi Róza, Rácz Endre ref. pap, Csányi Béni, J. házigazdája, Csányiné. Történet Tardonán 1849-ben. — V. ö.: Magyar Jövő (Miskolc) 1925. 35. sz.]
- SCHÖPFLIN ALADÁR: J.-óda. — A pozsonyi Toldy-körtől jutalmazott költemény. V. ö.: Körösi László: Jókai-Mór. Bp. 1894. 304. l.
- SIKORSZKY GYULA: Csillagok felé. A Lévy József Közművelődési Egyesület J.-pályázatán ötszázezer koronás külön jutalomdíjjal kitüntetett egyfelvonásos színjáték. Színrekerült a Miskolci Nemzeti Színházban, 1925. febr. 19-én. [Személyei: J., J.-né, Csányi Béni, Csányiné, Rácz tiszteletes úr, Kapor gazda, egy kis leány. Történet Tardonán 1849-ben]. Részletet közöl belőle a Magyar Jövő (Miskolc), 1925. 39. száma.
- SOMLYÓ ZOLTÁN: J. fáklyája. — 4×8. — Színházi Élet. 1925. 9. sz.
- SOÓS LAJOS: A költő. — 6×8. — (Szavaltatott Pápán, a J.-emléktábla leleplezési ünnepélyén). — S. L.: Tépett felhők. Bp. 1889. 144—6. l.
- SRÉTER KÁLMÁN: J. — 4 sor. — S. K. versei. Pest, 1864. 218. l.
- SZABÓ JENŐ: J. M.-hoz. — 15×8. — Sz. J.: Újabb versek (1892—6.) Nagyenyed. 1896. 49—56. l.
- SZABOLCSKA MIHÁLY: J. — 9×9. — Kisfaludy-Társ. Évlapjai. Bp. 1906. 90. l.
- Strófák J.-ről. — 6×9. — Balatoni Évkönyv. 1921. 40—41. l.
- J. M. szobra. — Bethlen-naptár. Bp. 1922. 97. l.
- SZAMOLÁNYI GYULA: J. (1925. febr. 18.). — 14 sor. — Sz. Gy.: Magyar mezőkön. Szekszárd. 1925. 35. l.
- SZÁSZ GERŐ: J. M.-nak. — 8×4. — Sz. G.: Költemények. Kolozsvár. 1894. II. 288—9. l.
- SZÁSZ KÁROLY (ifj.): J. — 5×8. — Budapesti Hírlap. 1925. 88. sz. [Felolvasva a szerző a Baross Gábor-Kör matinéján.]
- SZATHMÁRY ISTVÁN: J. üzen. — 78 sor. — Sz. I.: Mi nem feledhetünk. Bp. é. n. (1923?) 29—32. l.
- SZÁVAY GYULA: J. — 12×8. — (Bemutatták a Petőfi-Társ. ülésén 1924. XI. 9.) — Páztortúz. 1925. évf. 4. sz.
- SZEGEDY LÁSZLÓ: J. — 8×4. — Nemzet. 1925. 5—6. sz.
- SZIGETHY FERENC: A százéves J.-ért! — 7×4. — Magyar Jövő. (Miskolc) 1925. 39. sz.
- SZILÁGYI DEZSŐ: J. M. — 5×8. — (Előadatott a bpesti Veres Pálné leánygimn. J.-ünnepélyén.)

- TAKSONYI JÓZSEF: J. jubileumára. — 5×8. — T. J.: Költemények. Bp. 1894. 81—2. l.
- TAMÁS LAJOS: J.-hoz. — 7×8. — (A komáromi J. Egyesület pályázatán ki-tüntetett költemény.) — Pásztortűz. 1925. évf. 4. sz.
- TOMOR FERENC: J.-nak. — 4 sor. — T. F.: Korunk tükre. Bp. 1881. 25. l. — «A jövő század regénye» olvastára. — 14 sor. — U. o. 41. l. — J. a macskazenészekhez. — 4 sor. — U. o. 66. l.
- TOMPA KÁLMÁN: J.-hoz. (Mátyás király szobrának leleplezése alkalmából). — 5×8. — T. K.: Nagy esztendők. Kolozsvár. 1904. 67. l.
- TORKOS LASZLÓ: J. — 3×4. — T. L.: Jó és rossz napokról. Bp. 1898. 188. l. (U. e. vers «Boldog vagy» címmel megjelent a Magyar Szalon, XX. évf.)
- TÓTH ZSIGMOND: J. — (vers.) — T. Zs.: J. Tata. 1925.
- TÓTH LŐRINC: J.-hoz. — 14 sor. — T. L.: Méhek. Bp. 1882. 126. l. — Emléksorok J. M.-nak (50 éves jubileumára, egy nála sokkal öregebb barátja s rokonától). — 30 sor. — Magyar Szalon. XX. évf.
- VÁLYI NAGY GÉZA: A második nász. — 150 sor. — (A Petőfi-Társ. 1925. évi Grünwald-díjával koszorúzott költemény.) — Nemzet. 1925. 277. l.
- WLASSICS GYULA br. (ifj.): Mondj mesét, J.! (A J.-szobor leleplezése alkal-mával.) — 6×5. — Balatoni Évkönyv. Bp. 1921. 111. l. és Körösi Henrik: J.-emlékkönyv. Bp. 1925. 55—6. l.
- ZEMPLÉNI ÁRPÁD: A Senki szigete. (J. M.-nak.) — 10×4. — Z. Á.: Új ver-sek. Bp. 1897. IV. kiadás. 15—18. l. és Magyar Szalon. XX. évf. Jegyzet. Az Akadémiai Értesítő 1899. évfolyamának adata szerint (539. l.) a Farkas-Raskó-pályázaton is szerepelt egy *Jókai Mórhoz* felirású költemény.

Cimreminiscenciák.

- ADY ENDRE: Öreg nyár — nem vén nyár. — A. E.: Rövid dalok. Bp. 1922. 36—7. l.
- JUHÁSZ GÉZA: Gazdag szegények. — 4×4. — Gulyás Pál és Juhász Géza versei. Testvérgályák, Nyiregyháza. 1923. 75. l.
- HARSÁNYI LAJOS: A névtelen vár asszonya. — 4×4. — Új Idők. 1911. I. 193. l.
- LACZKÓ GÉZA: Noémi fia. Regény. Bp. 1917.
- VARGHA GYULA: Öreg ember — vén ember. (1921.)... V. Gy.: Ködben. Bp. 1921. 424—5. l.

Jókainak ajánlott verskötetek.

- GÁSPÁR IMRE: Válogatott költeményei. Bp. 1876. («Ajánlom e néhány dalt Arany Jánosnak és Jókai Mórnak, a nagyoknak, kiktől én dalt szeretni, lelkesülni és gondolkodni tanultam. Hálám és elismerésem jeléül.»)
- GYÖRFFY GYULA: Romvirágok. Pest. 1854. 168. l. («Jókai Mórnak tisztelete zálogául a szerző.»)

Függelék. Jókai Mórné Laborfalvi Rózára vonatkozó versek.

- BARTÓK LAJOS: J.-né halálára. — 3×5. — B. L.: Erdőzúgás. Bp. 1889. 129. l.
- ERŐDI DÁNIEL: J.-né Laborfalvi Róza halálára. — 10 sor. — E. D. költeményei. Nova et Vetera. Bp. 1888. 118. l.
- NAGY MÓR: Hódolat J.-nénak. (Kolozsvárt. 1874. dec. 12.) — 7×4. — N. M.: Ifjúkori emlékek. Kolozsvár. 1898. 182—3. l.
- PETROVICS LÁSZLÓ: J.-né Laborfalvi Róza. — 2×4. — P. L.: Költemények. Kisszeben. 1895. 82. l.
- SOÓS LAJOS: J.-né Laborfalvi Róza félszázados művészi pályájának búcsúfel-
léptére Székesfehérvárott. — 12×8. — S. L.: Tépett felhők. Bp. 1884.
148—52. l.
- SRÉTER KÁLMÁN: J.-né született Laborfalvi Róza. — 4 sor. — S. K. versei.
Pest. 1864. 212. l.

BAROS GYULA.